

VIEŠOSIOS ĮSTAIGOS INOVACIJŲ AGENTŪROS

NAUJŲ GAMYBOS PROCESŲ, MEDŽIAGŲ IR TECHNOLOGIJŲ DARBO GRUPĖS 2025 M. LAPKRIČIO 3 D. SUSITIKIMO PROTOKOLAS

2025 m. lapkričio 3 d.
Vilnius

Darbo grupės susitikimas vyko 2025 m. lapkričio 3 d. 15:00 – 17:00 val. Inovacijų agentūros „Big Bang“ susitikimų salėje bei nuotoliniu būdu.

Dalyviai:

1. *Justinas Didika*, Inovacijų agentūros Proveržio departamento ManuFuture Lab skyriaus vadovas ir „naujų gamybos procesų medžiagų ir technologijų“ darbo grupės vadovas;
2. *Marius Kvedaravčius*, Inovacijų agentūros Proveržio departamento ManuFuture Lab srities vadovas ir „naujų gamybos procesų medžiagų ir technologijų“ darbo grupės vadovo pavaduotojas;
3. **Artūras Jakubavičius**, Lietuvos pramoninkų konfederacija (LPK), inovacijų plėtros ekspertas;
4. **Simonas Mockevičius**, Lietuvos pramoninkų konfederacijos Plėtros departamento vadovas;
5. **Dalius Lasionis**, LINPRA direktorius;
6. **Gediminas Račiukaitis**, Lietuvos lazerių asociacijos prezidentas;
7. **Indrė Taurosavičiūtė-Ribikauskė**, Inovacijų agentūros ekspertė;
8. **Monika Petraitytė**, Inovacijų agentūra, ekspertų grupės vadovė, profesorė;
9. **Laura Sosunovičienė**, ILTE Verslo plėtros departamento Veiklos sričių plėtros skyriaus vadovė;
10. **Inga Beiliūnienė**, UAB ILTE valdybos narė, Veiklos plėtros tarnybos vadovė;
11. **Marijonas Bogdevičius**, Vilnius Tech universiteto profesorius;
12. **Jurgita Žiemienė**, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos (EIMIN) pramonės politikos skyriaus patarėja, laikinai atliekanti Skyriaus vedėjos funkcijas;
13. **Vytautė Dlugoborskytė**, Inovacijų agentūros ekspertė;
14. **Aurelijus Leipus**, EIMIN inovacijų grupės patarėjas;
15. **Saulius Tumėnas**, Fizinių ir technologijos mokslų centro direktoriaus pavaduotojas taikomajam mokslui ir inovacijoms;
16. **Rokas Klioštoraitis**, Investuok Lietuvoje, gamybos sektoriaus projektų vadovas;
17. **Deividas Petrulevičius**, Lietuvos mokslo tarybos „Europos horizonto“ programos Skaitmeninių technologijų, pramonės, kosmoso nacionalinis kontaktinis asmuo (NCP);
18. **Paulius Nezabitauskas**, Techpark Kaunas vadovas.

DARBOTVARKĖ:

15:00-15:10 val. Įžanginis žodis ir susipažinimas

15:10-16:30 val. Sumanios specializacijos tarpinis vertinimas

16:30-17:00 val. Pažangios gamybos sektoriaus kelrodžio poreikis

SVARSTYTA:

J. Didika priminė susitikimo tikslus ir paprašė visų prisistatyti.

1. Lietuvos sumanios specializacijos mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (MTEPI) prioriteto „Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos“ tarpinis pažangos vertinimas

M. Petraitė trumpai priminė kas sudaro šią sumanią specializaciją, koku tikslu atliekamas tarpinis pažangos vertinimas, iš ko jis susideda, kokie bendrieji Lietuvos rodikliai, kur yra Lietuva bendrame Europos kontekste ir pakvietė diskusijai kaip šiuos rodiklius didinti.

Diskusijos metu

A. Jakubavičius pastebėjo, kad proveržio nepadarysime, jeigu išteklių pramonės plėtrai skirsime tik trečdalį nuo visų MTEPI išlaidų.

G. Račiukaitis patikslino, kad proveržio nepasieksime, jeigu nekoncentruosime resursų.

A. Jakubavičius paminėjo, kad mokesčių lengvatomis naudojasi apie 230 įmonių, didžiosios kompanijos. Kalbama apie tai, kad būtina deklaruoti MTEPI, o realybė tokia, kad yra didelė biurokratija ir dėl to įmonės nesinaudoja lengvata. Taip pat A. Jakubavičius pasiūlė mokslininkus vadinti tyrėjais ir tokiu atveju būtų lengviau deklaruoti MTEPI išlaidas.

P. Nezabitauskas pažymėjo, kad rašant projektus yra žodis sumani specializacija, bet ji neatitinka šiuolaikinių technologinių pokyčių, tokių kaip dvigubos paskirties technologijos. Taip pat, jeigu prie projektų reikalavimų yra nurodyta turėti DI specialistą, jų universitetuose nėra. Reikia atsižvelgti į tai, kaip juos auginti

D. Lasionis pastebėjo, kad reikia labiau atkreipti dėmesį į realią naudą mažoms ir vidutinėms įmonėms, taip pat, kad šiuo metu yra per daug biurokratijos, per mažai paskatų pasirodyti esant inovatyviai įmonei ir deklaruoti MTEPI veiklas. Taip pat pritarė A. Jakubavičiaus minčiai, kad daug įmonių neturi mokslininkų, bet turi tyrėjus, inžinierius, technologus, konstruktorius - tuos žmones, kurie kuria ir įgyvendina inovacijas, bet kurie nėra apskaitomi. D. Lasionis taip pat pastebėjo, kad jeigu būtų padaryta analizė, būtų galima geriau suprasti, kodėl įmonės nedeklaruoja ir kokių paskatų reikia.

G. Račiukaitis taip pat pritarė, kad ir lazerinių technologijų ir susijusios ekosistemos įmonės neretai nedeklaruoja inovacijų dėl per didelės biurokratijos.

Po įžanginių pasisakymų, **darbo grupės nariai buvo paskirstyti į dvi grupes: dalyvaujantys gyvai ir prisijungę nuotoliu.**

Pirmoje grupėje, diskutuota, kaip paskatinti verslą investuoti į mokslinius tyrimus.

M. Petraitė pristatė diskusijos klausimus. Pirmasis klausimas: ar yra kas ypatingai gerai veikia iš finansinių priemonių, instrumentų kad išaugintų daugiau įmonių lyderių?

A. Jakubavičius tikslinosi, ar turėtume orientuotis į visą pramonę ir visas įmones, ar pakaktų kelių lyderių.

M. Petraitė patikslino, kad vis tiek apie 20 proc. įmonių sudaro lyderiai, kuriuos būtina skatinti – tuomet „mažieji“ sektoriaus dalyviai juos vytųsi. Konkurencingumas yra didinimas remiantis stipriausiais.

A. Jakubavičius patikslino klausimą, ar mes kalbam apie konkrečią pramonės sritį, ar konkretias įmones. Taip pat, kur yra aukštos pridėtinės vertės riba. Norint susitarti, reikia įsivardinti atskaitos tašką ir nusimatyti pramonės sritis, nes padedami konkrečioms įmonėms, proveržio nepadarysim.

D. Lasionis pasitikslino, ar ieškome aukštos pridėtinės vertės sprendimų keliant bendrą pramonės kuriamą pridėtinę vertę, ar orientuojamės į aukštųjų technologijų sektorių. Taip pat išklė klausimą, kaip bus matuojama pridėtinė vertė.

A. Jakubavičius patikslino, kad aukštą pridėtinę vertę vertiname tik ekonominiais rodikliais – eurai. Tai apima atlyginimus, amortizaciją, pelną ir visus mokamus mokesčius.

G. Račiukaitis išreiškė prioriteta žinių ir technologijų kūrimui Lietuvoje, abejodamas dėl to proceso lygiavertiškumo situacijai, kai diegiame pas save kitų sukurtus sprendimus. Pasak jo, yra klausimas, ar įsigyjamos aukšto našumo staklės, yra lygiavertiška tam, ką bandome sukurti patys. G. Račiukaitis teigimu, tai nuolatinis ginčas, ypač kalbant apie tradicinės pramonės modernizavimą ir pabrėžė savo poziciją, kad reikėtų koncentruotis į turimas žinias ir kompetencijas Lietuvoje.

I. Beiliūnienė pritarė, kad svarbu koncentruotis į tikslus, kuriuos siekiame įgyvendinti

ir palaikė idėją skatinti lyderystę – kelti lyderius, kurie galėtų vesti į pokyčius.

J. Didika teigė manantis, kad šiuo metu sumani specializacija yra tam tikras technologijų ir sektorių mišinys. Jo nuomone, viena iš galimų krypčių būtų arba aiškiai išskirti konkrečias pramonės šakas, arba koncentruotis į technologijas, kaip prie to einama Europos Sąjungos mastu su STEP (Strategic Technologies for Europe Platform) technologines sritis¹, orientuojantis į technologijas, kurios gali būti taikomos įvairiuose sektoriuose. Arba teikti prioritetą konkrečioms pramonės šakoms.

M. Petraitė patvirtino, kad orientuojantis į Europos kontekstą, viskas krypta į STEP.

D. Lasionis palaikė A. Jakubavičiaus poziciją, jog inovatyvumas nebūtinai reiškia konkurencingumą. Jo nuomone, prioritetas turėtų būti teikiamas konkurencingumui. Konkurencingumą lemia geras produktas, inovacijos, efektyvūs procesai ir konkurencinga kaina. Buvo sutarta, kad konkurencingumą galima pasiekti tik turint inovatyvų ir kokybišką produktą, o tai galiausiai reiškia didesnę pridėtinę vertę. Todėl priemonės turėtų būti nukreiptos į tai, kad įmonės generuotų kuo didesnę pridėtinę vertę.

Taip pat pabrėžta, kad būtina auginti lyderius, nes jie „tempia“ sektorių į priekį – tiek savo srityje, tiek susijusiose. Siūloma apsvarstyti galimybę identifikuoti, ar tam tikruose sektoriuose egzistuoja paslėpti lyderiai – mažai žinomos, bet itin konkurencingos ir inovatyvios įmonės.

M. Petraitė pažymėjo, kad siekiama orientuotis į aukštos pridėtinės vertės technologijų vystymą („high-end“), technologinį atsinaujinimą ir siekį kiekvienoje srityje pasiekti aukščiausią kompetencijos lygį, o sritys gali būti įvairios. Minėjo, jog net ir inovatyvus lazerių sektorius nėra visose srityse pasiekęs tą aukščiausią lygį ir neauga taip greitai, kaip norėtųsi. Tarp pavyzdžių kitoms sritims M. Petraitė išskyrė tokias sritis kaip išmanusis maistas ar tekstilė, kurios galėtų būti įtrauktos, jei jos prisideda prie bendro technologinio kilimo. Akcentuota, kad net ir tokie produktai kaip šoviniai gali būti vystomi inovatyviai ir greitai, jei tai atitinka aukštos technologinės vertės principus.

Tęsiant sumanios specializacijos tarpinį vertinimą, M. Petraitė tikslino klausimą, ar praėjusiam trijų metų laikotarpyje buvo kas veikė gerai?

A. Jakubavičius pastebėjo, kad paramos priemonės veikė gerai – natūraliai atsisijoję, kurie sektoriai turi MTEP veiklą bei kuria pridėtinę vertę, o kurie – ne. Jo teigimu, natūrali atranka veikė efektyviai. Lanksčios gamybos sistemos taip pat pasiteisino, tačiau iškilo klausimas, ar jų kuriama pridėtinė vertė buvo pakankama. Todėl siūloma lankstumo principą taikyti tik tuomet, kai jis aiškiai prisideda prie konkrečios vertės kūrimo.

D. Lasionis pabrėžė, kad būtina akcentuoti pridėtinę vertę – svarbu vertinti, kiek papildomos vertės įmonė sukurs gavusi finansavimą. Jis taip pat pastebėjo, kad tai neturėtų įtakoti ir darbuotojų skaičiaus. Įmonės nelinkusios atleisti gerų, patikimų darbuotojų – ypač gabių specialistų, kuriuos stengiasi išlaikyti. Tokios įmonės dažniausiai ir toliau auga. Vienas gabus darbuotojas gali aptarnauti daugiau staklių, prižiūrėti įrengimus ir prisidėti prie efektyvesnių procesų.

M. Petraitė pastebėjo, kad pačios priemonės yra tinkamos, tačiau jų įgyvendinimas kelia abejonių – dažnai neapima svarbiausių kriterijų, kurie leistų pasiekti norimus rezultatus.

G. Račiukaitis sureagavo į išsakytą pastebėjimą, kad lazerių sektorius neauga. Jis paragino palyginti lazerių rinką tarptautiniu mastu – Lietuva po truputį konkuruoja su amerikiečiais ir vokiečiais. Pasak jo, pagrindinis augimą ribojantis veiksnys yra dvigubos paskirties eksporto licencijos, kurių Lietuva neišduoda. Tai lemia, kad parduodamų produktų apimtys, kurios galėtų būti skaičiuojamos penkiaženkliais skaičiais, šiuo metu siekia tik triženklus.

G. Račiukaitis taip pat pažymėjo, kad Teltonikos pavyzdys, kuriame jaučiamas progresas bendradarbiaujant su Lietuvos lazerių ekosistema, rodo, jog vienos stiprios įmonės užsakymai gali „pakelti“ visą sektorių. Labai svarbu, kad sektoriuose atsirastų „žvaigždės“, aplink kurias galėtų formuotis stipresnė ekosistema.

M. Petraitė pažymėjo, kad Lietuvos įmonėms reikalinga pagalba eksporto rinkose – ypač toms, kurios dar tik siekia įsitvirtinti tarptautinėje aplinkoje.

D. Lasionis atsakė, kad tokiai įmonei kaip Teltonika eksporto pagalbos nelabai reikia – ji jau turi apie 700 pardavimų specialistų, todėl kyla klausimas, ką dar galėtume jiems pasiūlyti ar išmokyti. Tokioms įmonėms nereikėtų sukurti apribojimų, kurie akimirksniu įtakotų jų veiklą.

¹ Skaitmeninės ir pažangiosios technologijos, biotechnologijos, švariosios bei išteklius tausojančios

Tęsiant diskusiją, M. Petraitė iškėlė klausimą: jei galėtume įgyvendinti vieną veiksmą ar priemonę, kuri reikšmingai pagerintų strategiją – kas, jūsų nuomone, būtų svarbiausia?

A. Jakubavičius pabrėžė, kad bet kokia valstybės investicija turėtų generuoti tris pagrindinius rodiklius: sukuriama pridėtinė vertė per laiko vieneta, eksportą, darbo vietas. Jo teigimu, pirmiausia reikia susitarti, ko tikimės iš sumanios specializacijos pagal šiuos rodiklius, galbūt pakaktų ir dviejų rodiklių. Jis kėlė klausimą, ar sukurtos darbo vietos tyrėjams iš tiesų atspindi vertę – ką tie tyrėjai veikia įmonėse?

D. Lasionis pritarė, kad nereikia dirbtinai kurti tyrėjų pozicijų. Jei tikslas yra padidinti jų skaičių, galima tiesiog skirti įmonėms po 2000 eurų ir tyrėjų atsiras daug. Tačiau svarbiausia – produktyvumas, našumas ir eksportas. Jis pažymėjo, kad dabartinės priemonės, pavyzdžiui, dirbtinio intelekto kvietimai, yra geros – tiek kūrėjams, tiek diegėjams. Tačiau technologinis atsinaujinimas pramonėje iki šiol nebuvo tinkamai finansuojamas – sektorius negavo nieko. Pasak jo, būtinos subsidijos technologiniam atsinaujinimui, nes Rytų Europos šalys jau atsinaujino, o Lietuva šioje srityje atsilieka nuo tokių šalių Vengrija ir Slovakija. Akcentuota, kad technologijos būtų diegiamos ne dėl pačių technologijų, o dėl aiškos vertės. Buvo atveju, kai įmonės prisipirko robotų, bet nežinojo, kaip juos panaudoti. Todėl technologinės priemonės turi būti nukreiptos į našumo didinimą.

J. Didika pritarė nuomonei, kad reikia orientuotis į darbo našumą. Jo teigimu, vienas būdas tai daryti yra skatinti modernizuotis didžiausius sektorius, tačiau kartu svarbu remti ir inovatyvias įmones ir didesnę riziką, tačiau ir didesnę proveržio potencialą turinčią MTEP veiklą, kurios šiuo metu dar nekuria vertės, bet turi potencialo įsilieti į naujas rinkas ar prisidėti prie naujų rinkų kūrimo, kurios turės ženkliai didesnę produktyvumo lygį.

M. Petraitė papildė, kad strategijoje turi būti vietos ir „mažoms gudrioms“, ir „didelėms stiprioms“ įmonėms.

G. Račiukaitis atskyrė du svarbius aspektus – įmonių modernizavimą ir MTEP inovacijas. Jo nuomone, būtina finansuoti mokslininkų rengimą, nes ne tiek pinigų iš valdžios reikia, kiek pačių mokslininkų.

I. Beiliūnienė pažymėjo, kad nors technologijos yra svarbios, iš finansavimo pusės dažnai siūlomos labai specializuotos paskolos. Jos nuomone, įmonėms reikėtų palikti daugiau laisvės spręsti, kur ir kaip taikyti investicijas. Kai finansavimas apribojamas labai konkrečiomis išlaidomis, prasideda didelė biurokratija, o galiausiai tampa sunku rasti, ką iš tikrųjų galima finansuoti, nes reikia užtikrinti, kad būtų ta įranga ir būtų tos išlaidos atitiktų reikalavimus.

M. Petraitė pasiūlė, kad technologinės parengties lygio (TPL) finansavimas turėtų būti diferencijuotas: nuo 5 iki 9 TPL – verslui, nuo 1 iki 4 – mokslui.

A. Jakubavičius pastebėjo atvejų, kai tai nebūtinai optimalu, išskirdamas, kad biotechnologijų įmonės dirba jau nuo pirmų TPL lygių. Jos pradeda nuo 2, nors ir nebūtinai Lietuvoje. Svarbiausia – ieškoti žinių ir užtikrinti, kad kvietimuose būtų kuriama vertė.

M. Petraitė iškėlė klausimą, ar būtų prasminga taikomąjį mokslą iškelti iš Lietuvos mokslo tarybos (LMT) kuravimo.

A. Jakubavičius tokiam siūlymui pritarė.

J. Didika, pridėjo, kad atsižvelgiant ir į Europos kontekstą, turint omenyje Europos Komisijos pasiūlymą 10-ajai bendrajai programai ir ten esantį Europos konkurencingumo fondą, galėtų būti svarstoma sukurti ar paskirti instituciją, kuri dirbtų daugiau su taikomaisiais mokslais ir inovacijomis būtent verslo sektoriaus poreikiams.

G. Račiukaitis pritarė šiai idėjai.²

A. Jakubavičius iškėlė klausimą, ar Lietuvoje investicijoms taikoma pelno mokesčio lengvata. Atsakymas – ne. Jo teigimu, jei tokia lengvata būtų, subsidijos nebūtų reikalingos.

M. Petraitė sutiko, kad tai labai geras pastebėjimas – anksčiau tokia lengvata buvo ir ji stipriai paskatino investicijas. Jei įmonė neturi pelno – nepirks, bet jei turi, gali paskaičiuoti amortizaciją ir investicija atsipirks per 3–5 metus. Pramonei tiesioginės paramos priemonės šiuo metu yra labai mažos, palyginti su realiu poreikiu.

M. Petraitė padėkojo visiems dalyviams ir informavo, kad lapkritį–gruodį dar bus grįžtama prie individualių pokalbių.

Antrojoje, nuotolinėje grupėje diskutuota apie papildomus indikatorius, verslo ir mokslo bendradarbiavimą, komercializavimą, investicijų efektyvumą bei biurokratijos mažinimą.

² LMT komentaras priede Nr. 1

Vytautė Długoborskytė inicijavo diskusiją apie papildomus indikatorius, kurie galėtų geriau atspindėti pažangą šioje srityje.

D. Petrulevičius pastebėjo, kad visi esantys šiame kambaryje yra iš institucijų. Jis pasiūlė vertinti, kiek mokslininkų sukurtų žinių yra komercializuojama pramonėje, pabrėždamas „valorizacijos“ svarbą, kurią skatina ir Europos Komisija. Tai galėtų būti daroma per užsakymus, kvietimus, programas, įtraukiant ir regioninį aspektą.

J. Žiemienė pritarė, kad komercializavimas yra silpnoji vieta – įmonės dažnai nežino apie mokslinius atradimus arba jie joms yra per brangūs. Jaučiamas trūkumas, kad mokslas dirbtų ne sau, o kurtų pridėtinę vertę. Reikėtų konkretesnių indikatorių – ne kiek įmonė turi daktarų, o kiek produktų išėjo į gamybą.

D. Petrulevičius papildė, kad pagal tai, ką mato iš Europos Sąjungos pristatomų planų, kitam finansavimo laikotarpiui (2028–2034 m.) bus kuriamas Konkurencingumo fondas, todėl valorizaciją gali reikėti aktyviau integruoti ir Lietuvoje bei geriau ją matuoti.

Aurelijus Leipus pabrėžė, kad trūksta verslo ir mokslo bendradarbiavimo bei informavo, kad EIMIN inicijuoja tarpžinybinę darbo grupę, kuri peržiūrės teisinį reguliavimą ir skatins efektyvesnį bendradarbiavimą bei suderins visapusišką požiūrį tarp suinteresuotų institucijų.

V. Długoborskytė uždavė klausimą, kiek yra veiksmingi ir sėkmingi mechanizmai, skirti koreguoti prioritetus.

D. Petrulevičius pastebėjo, kad jam iki šiol neteko dalyvauti ekspertų darbo grupėje, kuri koreguoja prioritetus, tačiau iškėlė klausimą, kaip vyksta greito reagavimo procesas. Pavyzdžiui, jei per metus atsiranda kvantinės technologijos, DI ar kitos proveržio technologijos, ar turime galimybę pagal tai reaguoti ir per mėnesį pakeisti strategiją?

A. Leipus atsakė, kad iš kolegų žino, jog per mėnesį pokyčiai neįvyksta, tačiau būtina nuolatinė peržiūra, nes technologijos keičiasi greitai. Tai iššūkis ir klausimas, kaip tai įgyvendinti.

D. Petrulevičius pasiūlė, kad turėtų būti išdiskutuotas procesas, kaip keisti S3 (sumanią specializaciją) atliepiant svarbiausius tarptautinius inovacijų, technologijų, kt. pokyčius.

V. Długoborskytė uždavė kitą klausimą – apie tiesioginių ir netiesioginių investicijų veikimą, kas gerai veikia ir kaip tai atliepia tvarumo tendencijas.

J. Žiemienė pasidalino patirtimi su priemone „Tvari pramonės transformacija“, finansuojama iš struktūrinių fondų. Ji pastebėjo, kad paskolos įmonėms neįdomios – visi nori tiesioginių subsidijų, nepriklausomai nuo S3.

V. Długoborskytė iškėlė klausimą, kaip padėti įmonėms pasiekti didžiąsias subsidijas.

D. Petrulevičius kaip „Horizon Europe“ atstovas atsakė, kad tam padeda didesnės investicijos į žmones, kurie konsultuoja ir komunikuoja apie galimybes. Kai ekosistema gauna informaciją, ji pradeda domėtis ir kreiptis. Taip pat, norit papildomai paskatinti, LMT, ŠMSM ir EIMIN su Inovacijų agentūra laikas nuo laiko turi lėšų pasiūlyti įmonėms, mokslo ir studijų institucijoms, organizacijoms išvykti ir rasti partnerių užsienio parodose, renginiuose – tai minkštoji nauda, kuri taip pat gali padėti įsitraukti į projektų vertės grandines, kad po 2–3 metų nebebūtume naujokai.

Jis paminėjo, kad priemonė „Naujos galimybės³“ buvo gera – įmonės sako, kad reikia dalyvauti 5–6 parodose, būti matomiems bent kelis metus iš eilės, ir tik tada atsiranda klientai. Ši priemonė kartojo ir įmonės rado klientų, bet ne iš karto, o po keletos parodų ar metų.

J. Žiemienė pritarė Deividui – konsultavimas dėl įsitraukimo į tiekimo grandines būtų sveikintinas. Kuo daugiau konsultavimo, tuo daugiau įmonių įsitrauks.

A. Leipus pastebėjo, kad įmonės dažnai įvertina, jog biurokratijos yra per daug – jos išleidžia daugiau administravimui nei gauna naudos. Tai aktualu tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu.

V. Długoborskytė paprašė pasidalinti nuomone, ar yra gerųjų praktikų, kaip mažinti biurokrtiją.

J. Žiemienė atsakė, kad visa Europa stengiasi mažinti biurokrtiją, bet tai sunkiai sekasi. Tik šiandien išgirdo, kad tas pats daiktas vadinamas skirtingais vardais, ir tai jau sukelia nesusipratimų.

D. Petrulevičius paminėjo kaip gerą pavyzdį auginti talentus pramonei paminėjo LINPRA veiklas, kuriomis jie įtraukia moksleivius, kurie po to gali padėti visai vertės grandinei augti ir

³ <https://inovacijuagentura.lt/kcis/apie-mus/projektai/igyvendinami-projektai/naujos-galimybes-liuvos-imonems-plesti-eksporto-rinkas-dalyvaujant-tarptautinese-parodose-ir-verslo-misijose-projekto-nr.-03.2.1-lvpa-k-801-03-0001.html?lang=lt>

mažinti darbuotojų stokos rizikas. Galbūt šis pavyzdys galėtų būti taikomas plačiau nacionaliniu mastu įtraukiant ir kitas organizacijas, institucijas.

A. Leipus pritarė – reikia žiūrėti gerąsias praktikas, jas pritaikyti, peržiūrėti įstatymų suderinamumą.

Pasibaigus diskusijai, antroji nuotolinė darbo grupė prisijungė prie pirmosios grupės, siekiant tęsti darbą bendroje sesijoje.

2. Pažangios gamybos sektoriaus kelrodžio poreikis

J. Didika pasiūlė pereiti prie naujos temos, siekiant išsigryninti poreikį – ar šiuo metu reikalingas pramonės ar pažangios gamybos kelrodis? Jis priminė, kad per pastaruosius šešis metus pramonės sektoriui buvo parengti trys skirtingi kelrodžiai: skaitmenizavimo kelrodis (pradėtas 2019 m. ir atnaujintas 2020 m.), žiedinės pramonės kelrodis (2021 m.), bei kelrodis dėl pramonės įsiliejimo į strateginės vertės grandines (2021 m.). Vėliau šie dokumentai buvo integruoti Lietuvos pramonės darbotvarkės link klimato neutralumo kelrodžių integracija (2022 m.). Kadangi praėjo nemažai laiko, įvyko daug (geo)politinių pokyčių, iškeltas klausimas, ar reikalingas naujas – pramonės sričiai skirtas kelrodis.

J. Žiemienė informavo, kad šiandien su viceministru aptarė galimybę atnaujinti veiklas, susijusias su 2017 m. sukurtą „Pramonė 4.0“ platforma, kuri yra laikoma stipriu esamu įrankiu. Platformoje veikia tematinės darbo grupės, todėl artimiausiu metu planuojama atnaujinti jų veiklą. Bus prašoma institucijų deleguoti atsakingus asmenis, kurie galėtų tiesiogiai atstovauti šiose grupėse. Kol kas konkrečios kryptys neįvardijamos, taip pat nėra patvirtinimo, ar bus atnaujinamas kelrodis. Tačiau Jurgita pakvietė dalyvius įsitraukti į diskusiją šiuo klausimu.

A. Jakubavičius išsakė poziciją, kad pramonės kelrodį būtina atnaujinti, tačiau svarbu vengti temų sujungimo į vieną bendrą dokumentą. Jo nuomone, jei kelrodžio tikslas yra konkurencingumo stiprinimas, tuomet reikia aiškiai išskirti dvi prioritetines kryptis – robotizaciją ir dirbtinį intelektą. Jis pritarė kelrodžio atnaujinimui, tačiau išreiškė susirūpinimą, kad dokumentas netaptų per daug apimantis ar neefektyvus, kaip buvo su ankstesne integruota versija, kuri siekė daugiau nei šimtą puslapių. Būtina užtikrinti, kad robotų pramonei būtų skiriamas toks dėmesys, kokį skiria Europos šalys – tuomet rezultatas būtų prasmingas ir atitiktų realius sektoriaus poreikius.

G. Račiukaitis pasiūlė pažvelgti į kelrodžio poreikį iš kitos perspektyvos. Lietuva įsitraukia į visas įmanomas iniciatyvas, pavyzdžiui, Puslaidininkių koalicija, bet turint ribotus resursus turėtume gerai įvertinti ir aiškiai susidėlioti prioritetus. Dokumentas neturėtų būti sunkiai įgyvendinamas, o koordinuoti veiklas. Jeigu fiksuojam sumanią specializaciją dešimčiai metų, tai kur čia sumanumas? Tačiau viską apjungiančio dokumento poreikis yra.

J. Didika iškėlė klausimą, kaip turėtų atrodyti pažangios gamybos kelrodis, jei būtų nuspręsta jį rengti. Jis siūlė diskutuoti, į ką toks dokumentas turėtų būti orientuotas: ar į sektorius, kuriuose Lietuva turi didžiausią potencialą ir kaip juos planuojama robotizuoti bei modernizuoti? Taip pat svarstė, ar kelrodžio struktūroje turėtų atsirasti elementas, apibrėžiantis investavimo logiką – kaip ir kur valstybė bei verslas investuoja į pažangią gamybą.

A. Jakubavičius pasiūlė kelrodyje aiškiai atskirti du aukštųjų technologijų sektorius – lazerių ir puslaidininkių – ir juos traktuoti kaip atskirus, papildomus prioritetus. Jo nuomone, pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas tradicinei pramonei, kuri sudaro apie 20 proc. Lietuvos ekonomikos. Tokiu būdu būtų išlaikytas balansas tarp aukštųjų technologijų vystymo ir tradicinės pramonės modernizavimo.

M. Petraitė pritarė idėjai leisti pramonei laisvai eksperimentuoti ir pažymėjo, jog nėra geresnės priemonės tam skatinti nei pelno mokesčio lengvata – jei įmonė uždirba, ji turėtų būti skatinama investuoti.

Grįždama prie pagrindinės temos, ji iškėlė klausimą, kokios priemonės iš tiesų veikia ir kaip paskatinti pramonės revoliuciją. Pasak jos, mokslinių tyrimų yra atlikta daug, įskaitant ir jų pačių komandos darbus, tačiau išlieka iššūkis – kaip telkti pramonę ir padėti asociacijoms, kad prasidėtų kryptingas ir bendras darbas. Ji pabrėžė, kad Lietuvos įmonės iš principo yra per mažos, kad galėtų būti konkurencingos tarptautiniu mastu, todėl būtina stiprinti verslo asociacijas.

A. Jakubavičius pasiteiravo, kiek Lietuva yra investavusi į dirbtinio intelekto sprendimų kūrimą ir diegimą. Jo teigimu, į kūrimą buvo investuota apie 60 mln. eurų, tačiau į sprendimų diegimą – nieko. Jis pažymėjo, kad Lietuva atsilieka IT ir DI diegimo srityje, nors tuo pačiu metu kuria naujas iniciatyvas, kurias pavadino „fenikais“.

D. Lasionis išsakė poziciją, kad įmonės pačios klasterizuosis, jei matys tam poreikį ir naudą. Jo nuomone, dirbtinai skatinti klasterių kūrimo nereikėtų, nes tokie bandymai per pastaruosius 20 metų nepasiteisino. Jis pritarė idėjai skatinti įmonių bendradarbiavimą, tačiau pabrėžė, kad visada atsiras lyderis, kuris inicijuos veiklas ir pritrauks kitus dalyvius.

J. Didika pažymėjo, kad vykstanti diskusija susijusi su sprendimais, kurie galėtų būti įtraukti į rekomendacijas būsimo kelrodžio dokumente. Pasiūlė svarstyti, ar sprendimų diegimas iš principo yra ekonomiškai naudingas – jei taip, galbūt valstybės lėšų tam ir nereikia. Jis taip pat iškėlė klausimą, ar terminas „pažangi gamyba“, orientuojantis ne į *ką* gamini, bet *kaip* tą darai, kas iš principo apimtų ir sumanią specializaciją, ir dar daugiau kelrodžio konceptui būtų tinkamas ir ne per platus?

A. Jakubavičius išsakė riziką, kad sudėjus skirtingas temas į vieną bendrą struktūrą, kyla rizika iškreipti realų vaizdą. Jo nuomone, pramonė yra orientuota į galutinį vartotoją, o ne į mokslinius tyrimus ar technologijų paskutines stadijas. Todėl kelrodžio struktūroje būtina atsižvelgti į šią specifiką ir vengti temų sujungimo, kuris neatspindi pramonės veikimo logikos.

D. Lasionis pažymėjo, kad pramonės sektorius yra labai įvairus – jame veikia tekstilės, chemijos, biotechnologijų ir kiti subsektoriai. Jo nuomone, rengiant kelrodį, galima rinktis vieną iš dviejų kryptų: arba kelrodį struktūruoti pagal sektorius (pvz., tekstilė, inžinerinė pramonė, maisto pramonė), arba orientuotis į procesus, kurie leistų Lietuvai tapti išskirtine. Tokiu atveju kelrodis nebūtų siejamas su konkrečiais sektoriais ar sumania specializacija, nes, pavyzdžiui, biotechnologijos gali būti taikomos įvairiose pramonės srityse. Tokia logika leistų fokusuotis ne į tai, *ką* gaminame, o *kaip* gaminame.

A. Jakubavičius papildė, kad sumani specializacija yra iškreipta, nes joje turėtų būti kalbama tik apie technologijas, nepriklausomai nuo sektoriaus. Pasak jo, sumani specializacija turėtų apimti technologijas, kurios reikalingos įvairiose srityse – biotechnologijas, IT, robotizaciją, gamybos apdirbimo technologijas. Tuo tarpu pramonės tematika jau susijusi su konkrečiomis ekonomikos sritimis.

M. Petraitė pasisakė, kad kelrodžio kryptis turėtų būti orientuota į 10 metų perspektyvą – kur Lietuva nori nueiti. Ji pritarė J. Žiemienės išsakytai minčiai, kad tai turėtų būti dialogas, o ne diskusija apie finansavimą ar jo trūkumą. Ji pabrėžė, kad reikia gebėti pamatyti, kaip atrodo Lietuvos pramonė mažų, modulių pagrindu veikiančių ir rizikingų vertės grandinių kontekste. Situacija tik blogės, todėl būtina svarstyti, kaip greitai judėti neapibrėžtoje ateityje. Kelrodis turėtų būti aukšto lygio strateginis dokumentas, kuriame aiškiai įvardyti veikimo principai: leisti judėti stiprioms įmonėms per pelno mokesčio lengvatas, garantijas, paramą veikloms ir kompetencijų auginimui. Taip pat – remti pramonės įmones, studentų praktikas, darbuotojų ugdymą, taikyti pameistrystės metodą aukšto lygio temose, skatinti integraciją į DIH. Tai – temos, kurias būtina įtraukti į diskusiją.

Darius Lasionis iškėlė klausimą dėl kelrodžių ir analizų praktinės vertės. Pasak jo, per pastaruosius metus buvo parengta daug dokumentų – BEISP puslaidininkių, energetikos, IT analizės, tačiau neaišku, kokie buvo jų rezultatai. Nors šiems dokumentams buvo skirtas finansavimas, dažnai jie nugula stalčiuose be realaus įgyvendinimo tęstinumo. Jis taip pat atkreipė dėmesį į politinio ciklo įtaką – pavyzdžiui, po Nacionalinio pažangos plano priėmimo pasikeitus valdžiai, nauja ministrė pradėjo kalbėti apie startuolius ir fintech sektorių, o tik po trejų metų atsirado kalba apie inžineriją. Todėl kyla klausimas, ar vėl kalbama apie „*nice to have*“ iniciatyvas, kurios neturi ilgalaikio tęstinumo ir gali būti lengvai pakeistos pasikeitus politinei vadovybei. D. Lasionis taip pat pažymėjo, kad verslo asociacijoms sudėtinga įtraukti įmones į tokio pobūdžio diskusijas, nes verslas dažnai nemato realios naudos ar poveikio iš tokių procesų.

J. Didika apibendrino svarstymus dėl tokio strateginio dokumento galimos krypties – svarstyti, ar rengti sektorinį dokumentą, orientuotą į inžinerinę pramonę, ar aukšto lygio dokumentą, kuris būtų platesnės apimties, tačiau turėtų riziką tapti per bendru.

J. Žiemienė informavo, kad planuojama sudaryti ne mažiau kaip penkias darbo grupes, kurios apims šias temines sritis: pramonės transformaciją, kompetencijų vystymą, gynybos sektorių.

Tikimasi, kad darbo grupių parengti sprendimai bus pristatyti politinei valdžiai, kuri priims galutinį sprendimą dėl strateginės krypties. Akcentuota, kad svarbu aktyviai įsitraukti į procesą ir neignoruoti galimybės prisidėti. Taip pat iškelta mintis svarstyti galimybę vadovautis Europos praktika, kai plėtra vykdoma per sektorinius plėtros planus.

3. Diskusijos metu išgryninti siūlymai:

3.1. Lietuvos sumanios specializacijos MTEPI tarpinis pažangos vertinimas ir koncepcijos atnaujinimui:

- Įdiegti pagrįstą valstybės investicijų į inovacijas vertinimo sistemą, siekiant aiškesnio investicijų efektyvumo vertinimo. Tarp galimų rodiklių turėtų būti svarstoma: sukurta pridėtinė vertė, eksporto augimas, naujų darbo vietų kūrimas, mokslininkų sukurtų žinių komercializavimo rodikliai.
- Orientuotis tik į technologines sritis, nepriklausomai nuo sektoriaus. ES STEP technologijos galėtų būti vienas iš atskaitos taškų technologinių sričių išsigryninimui, kurios aktualiausios Lietuvoje.
- Skatinti potencialių lyderių („*hidden champions*“) identifikavimą ir stiprinimą, siekiant kad jie taptų sektoriaus pažangos varikliais ir paskatintų platesnį inovacijų diegimą tarp mažesnių įmonių.

3.2. Lietuvos pramonės galimam kelrodžiui:

- Išgryninti pažangios gamybos ir kelrodžio tikslą, struktūrą, apimtį ir strateginį ilgalaikiškumą.
- Vengti pernelyg plataus spektro temų sujungimo į vieną pramonės kelrodį. Svarstyti atskirų pramonės sektorių orientaciją.
- Orientuotis į identifikuoto pramonės sektoriaus konkurencingumo stiprinimą, įtraukiant automatizavimo, robotizavimo ir dirbtinio intelekto sprendimų pritaikymą.

3.3. Bendro pobūdžio siūlymai ir priemonės, aktualūs sumanios specializacijos įgyvendinimui bei sektoriaus tolimesniam vystymuisi:

- Svarstyti pelno mokesčio lengvatų taikymą investicijoms į aukštos pridėtinės vertės kūrimą bei eksporto augimą kaip alternatyvą šiuo metu teikiamoms subsidijoms.
- Remti pramonės įmones, studentų praktikas, darbuotojų ugdymą, taikyti pameistrystės metodą.
- Skatinti eksporto rinkų plėtrą ir eksporto barjerų mažinimą, ypač aukštųjų technologijų sektoriuose, užtikrinant palankesnes sąlygas dvigubos paskirties technologijų eksporto licencijavimui ir paramą įmonių tarptautinei plėtrai.

Darbo grupės vadovas

Justinas Didika

Priedas nr.1
Lietuvos mokslo tarybos komentaras atsiųstas derinant protokolą

2025 m. lapkričio 19 d.
Vilnius

Viešosios įstaigos Inovacijų agentūros „Naujų gamybos procesų, medžiagų ir technologijų darbo grupės 2025 m. lapkričio 3 d. susitikimo protokolo“ projekte, atsiųstame peržiūrai 2025 m. lapkričio 14 d. nurodyta:

„M. Petraitė iškėlė klausimą, ar būtų prasminga taikomąjį mokslą iškelti iš Lietuvos mokslo tarybos (LMT) kuravimo.

A. Jakubavičius tokiam siūlymui pritarė.“

Atsižvelgiant į tai Lietuvos mokslo taryba atkreipia dėmesį, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos 2012 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 650 (Suvestinė redakcija nuo 2022-04-01) „Dėl rekomenduojamos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros etapų klasifikacijos aprašo patvirtinimo“ fundamentiniai tyrimai apima tik pirmąjį mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros etapą, o taikomieji siekia nuo antrojo iki penktojo. Taigi Lietuvos mokslininkai, kurie dirba Mokslo ir studijų institucijose (MSI), vykdydami veiklą, įgyvendindami įvairius projektus atlieka ir taikomuosius mokslinius tyrimus nuo antrojo iki penktojo etapų (toliau – TPL). Tuo atveju, jeigu Lietuvos mokslo taryba neturėtų galimybės finansuoti taikomųjų mokslinių tyrimų, tai visiškai apribotų MSI dirbančių mokslininkų galimybes gaut finansavimą vykdyti tokius tyrimus ir atitinkamai didinti galimybes komercializuoti rezultatus.

Dar daugiau, primename, kad Lietuvos mokslo taryboje veikia mokslo ir verslo bendradarbiavimo skyrius, kuris yra atsakingas už antreprenerystės MSI skatinimą, mokslo ir verslo bendradarbiavimo skatinimą bei mokslo žinių perdavimą. Skyrius administruoja tokias nacionalines VBL/ESF priemones kaip „Technologinės plėtros projektai“ (4-7 TPL, priklauso nuo kvietimo, 1 mln. Eur kvietimo biudžetas), „Atžalinių įmonių MTEP projektai“ (6-9 TPL, 31 mln. Eur iki 2029 m.); Tarptautines priemones „Eureka „tinkle“ („Eureka“ tinklo projektai (Network projects, Clusters, Globalstars (5-7/9 TPL, 16 mln. Eur iki 2029 m.), Eurostars (2-9 TPL, 1,2 mln. Eur kvietimo biudžetas). Priemonės yra orientuotos į vėlyvus TPL siekiant finansuoti projektus jau turinčius aiškų komercializavimo potencialą ir skatinti mokslo bei verslo bendradarbiavimą.

Galiausiai atkreipiame dėmesį, kad LMT finansuoja visų mokslo sričių tyrimus, o taikomieji tyrimai yra vykdomi ir humanitariniuose ar socialiniuose moksluose, kurių rezultatus verslas taip pat gali integruoti (pavyzdžiui, žmogaus ir mašinų bendradarbiavimas; naujų pažangios gamybos, robotikos technologijų integravimas etiškai, saugiai, efektyviai ir pan.).

Taigi kviečiame kituose šios darbo grupės posėdžiuose atkreipti dėmesį į pateiktą informaciją ir kartu pratęsti diskusijas (šiam posėdyje LMT atstovas pagal numatytą darbotvarkę dalyvavo pirmojo klausimo antroje diskusijų grupėje nuotoliu, tad pirmosios pasiūlymus galėjo peržiūrėti tik atsiųstame protokole).

Pagarbiai

Deividas Petrulevičius

„Europos horizonto“ programos nacionalinis kontaktinis asmuo
Skaitmeninės technologijos ir pramonė technologijos